

Betänkandet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 5 april 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Regeringen utsåg år 2021 en särskild utredare som fick i uppdrag att se över och föreslå åtgärder för hur kvaliteten i vården kan öka när barn och unga placeras i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (HVB) inklusive särskilda ungdomshem. Syftet med uppdraget är att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet ska garanteras trygghet, säkerhet och god vård.

Utredningen har lämnat förslag inom områdena nationell styrning och uppföljning av samhällsvården, socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja, stärkt kvalitet i familjehemsvård, register över familjehem för barn och unga, stärkt kvalitet i hem för vård eller boende (HVB) och stödboende, tillgång till jämliks hälso- och sjukvård och tandvård, en väl fungerande skolgång samt området fortsatt stöd efter 18 års ålder och stöd efter samhällsvård.

Utredningen föreslår också en ny lag och en ny förordning om register över familjehem för barn och unga samt ändringar i lagen (2017:209) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet och att denna lag ska byta namn till lagen med särskilda bestämmelser om åtgärder som avser hälsa för barn och unga i samhällsvård.

Ändringar i befintlig lagstiftning föreslås gälla från den 1 november 2025 och den nya lagstiftningen samt ändringarna i Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) föreslås gälla från den 1 september 2026.

Socialdepartementet har skickat betänkandet till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret är positivt till flera av förslagen. Stadsledningskontoret bedömer dock att flera av utredningens förslag kommer att leda till kostnadsökningar, utifrån en ökad arbetsbelastning för stadens socialsekreterare. Stadsledningskontoret anser att kostnaderna för utökade uppdrag behöver följas noga och kompensation till kommunerna vid ett utökat uppdrag ska utgå.

Socialnämnden instämmer i stort med utredningens förslag till lagändringar.

Utbildningsnämnden ställer sig bakom utredningens förslag i stort. I vissa delar, framför allt i de avsnitt som rör elevgruppens rätt till stöd, anser nämnden att förslagen bör utvecklas och förtydligas. Nämnden önskar även en uppmjukning av de snäva reglerna som gäller för distans- och fjärrundervisning, i syfte att tillgodose placerade barn och ungas rätt till utbildning.

Farsta stadsdelsnämnd ser att många av de förslag som utredningen föreslår är positiva och att förslagen kan öka tilliten till socialtjänsten, underlätta uppföljning av vården och bidra till en ökad kontakt med hälso- och sjukvård samt skolan.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till de förslag som lyfts i utredningen. Nämnden lyfter att det bör förtydligas att den som ansöker om tillstånd för att erbjuda jourhem också omfattas av krav på att genomgå utbildning.

Södermalms stadsdelsnämnd är positiv till utredningens slutsatser men kan se stora utmaningar med att verkställa de föreslagna åtgärderna utan att det tillskjuts omfattande resurser på såväl statlig som kommunal nivå.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Samhället har det yttersta ansvaret för barn och unga som har placerats utanför sina vårdnadshavares vård. Ansvar som bland annat handlar om säkra trygga boenden, skolgång, vårdkedja och god hälsa. Betänkandet fångar upp de olika områden med de drygt 110 förslagen som presenteras.

Barn och unga i samhällsvård har tyvärr inte alltid uppmärksamrats och inte heller fått sina behov och rättigheter tillgodosedda. Det är ett gediget arbete som har gjorts med utredningen och som sätter barnen i fokus. Att samhället ska använda sig av begreppet samhällsvård är ett stort steg framåt eftersom vi får en enhetlig och nationell benämning men också för att samhällets särskilda ansvar tydliggörs. Jag välkomnar alla förtydliganden som görs i betänkandet och uppskattar särskilt fastläggandet av att socialnämnderna har det grundläggande och sammanhållande ansvaret för samhällsvården.

Flera av förslagen innebär en kvalitetshöjning av samhällsvården som förhoppningsvis kan leda till att barn och unga inte behöver vara med om att en placering följs av en ny placering. I grunden handlar det om att barn och unga i samhällsvård ska få goda och trygga uppväxtvillkor. Det är på tiden att samhället tar ett helhetsgrepp kring dessa frågor.

Jag saknar dock några förslag i betänkandet. Frågan om fjärr- och distansundervisning behöver lyftas och lagändring behöver göras för att barn som är placerade ska kunna få skolundervisning och inte halka efter. Stockholms stad har nekats att få bedriva fjärr- och distansundervisning när man har ansökt om detta. Kommuner behöver omgående få rätten att bedriva fjärr- och distansundervisning. Det är också viktigt för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. Barnet får en egen placering. En fungerande skolgång är en av de allra viktigaste skyddsfaktorerna i ett barns liv. För barn med problematiska hemförhållanden kan skolgången vara helt avgörande för barnets fortsatta liv och möjligheter. Jag anser att det är samhällets ansvar att göra sitt yttersta för att rusta barn med så många skyddsfaktorer som möjligt.

Det är beklagligt att funktionshinderperspektivet saknas i utredningen, vilket bland annat socialnämnden lyfter. Många barn och unga som placeras i familjehem, på HVB och på SiS med stöd av SoL eller LVU har olika funktionsnedsättningar som kräver särskild kompetens och särskilt bemötande. Det vore bra om regeringen kan se till att frågorna belyses skyndsamt så att förslag och eventuella lagförändringar kan träda i kraft samtidigt som förslagen i denna utredning.

Ett omtag behöver göras kring arbetet för barn och unga i samhällsvård och jag ser att positiva förändringar kommer att ske om utredningens förslag realiserar. Men det förutsätter att kommunerna får kompensation för de utökade arbetsuppgifter och ambitionshöjningar som föreslås. Den kommunala finansieringsprincipen måste följas och möjligheten till omtag får inte slarvas bort.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stockholm den 20 mars 2024

Alexander Ojanne

Bilagor

1. Remiss - Betänkandet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) volym 1, dnr KS 2023/1359-1.1
2. Remiss - Betänkandet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) volym 2, dnr KS 2023/1359-1.2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) enligt följande.

Vi ställer oss positiva till förslagen som framgår av den gedigna utredningen Barn och unga i samhällsvård. Bland de 110 förslagen finns många som vi har drivit i många år. Det är bra att utredningen så tydligt lyfter fram vikten av uppföljning när det gäller placerade barns skolgång, hälsa och tandstatus.

Stockholms stad borde gå före enligt de förslag vi lagt i Kommunstyrelsen på detta tema. Staden måste också gå före när det gäller att inrätta en pilot med TFCO (Treatment Foster Care Oregon): förstärkta behandlingsfamiljer för unga med antisocialt och/eller kriminellt beteende som är både billigare och har mycket bättre utfall än institutionsplaceringar, numera regelmässigt använt i bland annat Norge.

Socialförvaltningen menar att förslaget om en särskild handläggare för varje placerat barn inte är en god prioritering och förordar istället funktionen skolsamordnare (socialsekreterare med särskilt fokus på skolgången) som vi i den grönbåla majoriteten införde under den förra mandatperioden. Vi menar att en handläggare med barnrättsperspektiv behöver tillsättas i alla utredningar som direkt eller indirekt berör barn. Vi menar vidare att detta mycket väl kan kombineras med skolsamordnarrollen.

Reformerna som föreslås i betänkandet kommer att kräva mycket resurser. Det behövs en nationell satsning på att förstärka socialtjänstens basorganisation, motsvarande den som skett angående polis- och rättsväsendet. Vi ser att eftervården för barn och unga som behandlats på institution behöver förbättras och det behöver möjliggöras för fortsatt stöd även efter att barnet fyllt 18 år. Detta då ungdomarna behöver mer stöd de första vuxenåren än de får idag för att kunna ta sig igenom gymnasiet och ut på arbets- och bostadsmarknaden. En brist i utredningen är att funktionshinderperspektivet genomgående saknas. Som socialförvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande har många barn och unga som placeras i familjehem, på HVB och på SiS med stöd av SoL eller LVU olika funktionsnedsättningar som kräver särskild kompetens och särskilt bemötande.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi ställer oss positiva till förslagen som framgår av den gedigna utredningen Barn och unga i samhällsvård. Bland de 110 förslagen finns många som vi har drivit i många år.

Det är bra att utredningen så tydligt lyfter fram vikten av uppföljning när det gäller placerade barns skolgång, hälsa och tandstatus. Stockholms stad borde gå före enligt de förslag vi lagt i Kommunstyrelsen på detta tema.

Vi välkomnar att den rödgröna majoriteten nu delar vår uppfattning om vikten av en fungerande skolgång för omhändertagna och placerade barn, och förhoppningsvis tar till sig av de förslag vi lagt för att både stärka och följa upp skolgången för dessa barn. Utan systematisk uppföljning på aggregerad nivå vet vi inte hur det går för

barnen i skolan och kan därmed inte heller utvärdera vilka insatser som ger effekt. Här har staden möjlighet att gå före redan nu och säkerställa att alla barn får den skolgång de har rätt till.

Staden måste också gå före när det gäller att inrätta en pilot med TFCO (Treatment Foster Care Oregon): förstärkta behandlingsfamiljer för unga med antisocialt och/eller kriminellt beteende som är både billigare och har mycket bättre utfall än institutionsplaceringar, numera regelmässigt använt i bland annat Norge.

Socialförvaltningen menar att förslaget om en särskild handläggare för varje placerat barn inte är en god prioritering och förordar istället funktionen skolsamordnare (socialsekreterare med särskilt fokus på skolgången) som vi i den grönbå majoriteten införde under den förra mandatperioden. Vi menar att en handläggare med barnrättsperspektiv behöver tillsättas i alla utredningar som direkt eller indirekt berör barn. Vi menar vidare att detta mycket väl kan kombineras med skolsamordnarrollen.

Reformerna som föreslås i betänkandet kommer att kräva mycket resurser. Det behövs en nationell satsning på att förstärka socialtjänstens basorganisation, motsvarande den som skett angående polis- och rättsväsendet.

Vi ser att eftervården för barn och unga som behandlats på institution behöver förbättras och det behöver möjliggöras för fortsatt stöd även efter att barnet fyllt 18 år. Detta då ungdomarna behöver mer stöd de första vuxenåren än de får idag för att kunna ta sig igenom gymnasiet och ut på arbets- och bostadsmarknaden.

En brist i utredningen är att funktionshinderperspektivet genomgående saknas. Som socialförvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande har många barn och unga som placeras i familjehem, på HVB och på SiS med stöd av SoL eller LVU olika funktionsnedsättningar som kräver särskild kompetens och särskilt bemötande.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Johan Paccamonti och Jonas Nilsson (alla M) som är likalydande med Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) och Kristin Jacobsson (C) som är likalydande med Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Syftet med uppdraget är att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård. Utredningen föreslår åtgärder för hur kvaliteten i vården kan öka när barn och unga placeras i familjehem, stödboende eller HVB, inklusive SiS. Det gäller kvalitet i hela vårdkedjan med delaktighet för barn och unga. Utredaren har därför bland annat lämnat förslag på hur kvaliteten i vården av barn och unga som placeras utanför det egna hemmet kan säkerställas, hur stödet till barn och unga kan förbättras sedan vård utanför det egna hemmet har upphört, analyserat familjehemmens förutsättningar att ge god vård och föreslagit hur tillgången till fler lämpliga familjehem kan öka, analyserat och lämnat förslag på hur kunskapen om kvaliteten i vården kan öka lokalt och nationellt samt föreslagit de åtgärder eller författningsändringar som bedöms lämpliga.

Utredningen föreslår en ny lag och en ny förordning om register över familjehem för barn och unga. Dessutom föreslås också ändringar i lagen om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet samt att denna lag ska byta namn till Lag med särskilda bestämmelser om åtgärder som avser hälsa för barn och unga i samhällsvård.

Ändringar i befintlig lagstiftning föreslås gälla från den 1 november 2025 och den nya lagstiftningen samt ändringarna i Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) föreslås gälla från den 1 september 2026.

Utredningen har utgått från några centrala perspektiv på samhällets vård för barn och unga. Det gäller:

- Barnrättsperspektivet som innebär att barn är rättighetsbärare och att deras rättigheter och behov ska tillgodoses i enlighet med vad som anges i barnkonventionen och andra lagar och regler som gäller i Sverige. Utredningen har arbetat med utgångspunkt i att dessa förhållanden till stora delar också är aktuella för unga som fyllt 18 men inte 21 år och som är placerade med stöd av SoL eller LVU.
- Vårdkedjeperspektivet som handlar om syften, sammanhang och delaktighet för barn och unga över tid. Vårdkedjan omfattar socialnämndens utredning, valet av insats, nämndens bedömning av om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller boendet svarar mot barnets eller den unges behov, vården under placeringstiden, uppföljning under och efter placeringstiden samt insatser efter avslutad placering.
- Verksamhetsperspektivet som avser förutsättningarna för att varje enskild länk i vårdkedjan ska ge tillräckligt god kvalitet i vården.
- Helhetsperspektivet på barnet eller den unges rättigheter och behov som innebär att vårdkedjan flätas samman med andra insatser för hälsa, utbildning och övergång till vuxenlivet samt med stöd till vårdnadshavare.

Utredningen har strävat efter att ta fram förslag som utgår från vad barn och unga med erfarenheter av samhällsvård själva uttrycker. För att få underlag till det har utredningen tagit fram en beskrivning av vad som behöver bli bättre i dagens samhällsvård med fokus på vårdkedjan och barns och ungas delaktighet.

Nationell styrning och uppföljning

Utredningen har förslagit begreppet samhällsvård som ny nationellt enhetlig benämning för den vård med det särskilda samhällsansvar som följer med ett beslut om heldygnsvård. Begreppet utgår från det särskilda samhällsansvar som följer av ett beslut om heldygnsvård av barn och unga och tydliggör att samhällsvård omfattar alla upp till 21 år oavsett placeringsform eller om barnet eller den unge vårdas i hemmet. I utredningen föreslås att Socialstyrelsen ska få i uppgift att stödja samhällsvården för barn och unga samt samordna statens stöd inom området till kommuner, regioner och verksamheter.

Utökade statliga insatser för uppföljning och analys bör enligt utredningens uppfattning inriktas på användningen av data som finns i nationella register. Den nationella strukturen ska kombinera uppgifter från kommuner och utförare om samhällets vård för barn och unga som rapporteras till statliga myndigheter, brukarundersökningar bland placerade barn och unga, samkörning av register med relevant data, och enkäter till familjehem, HVB och stödboenden. Socialstyrelsen föreslås ansvara för att samordna, utveckla och förvalta den nationella uppföljningsstrukturen. I det ingår att svara för de utredningar, analyser och övriga förberedelser som behövs för att ta fram rapporter, brukarundersökningar och andra enkäter.

Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja

Socialnämnden har det grundläggande och sammanhållande ansvaret för samhällsvården. Utredningen föreslår en tydligare bestämmelse i SoL om vad socialtjänstens ansvar och skyldigheter för barn och unga i samhällsvård ska innefatta. Utredningen föreslår vidare ett förtydligande i LVU där det framgår att socialtjänsten under vårdtiden har samma ansvar som vårdnadshavaren och att socialtjänsten eller den som socialtjänsten uppdragit vården till, ska ha uppsikt över den unge och bestämma om den unges personliga förhållanden i den utsträckning som behövs.

Dessutom föreslås en tydligare reglering i SoL om att alla barn och unga i samhällsvård ska få en särskilt utsedd handläggare som ska ansvara för att barnet eller den unge ska ges möjlighet att vara delaktig i utformandet av vården, få information om sina rättigheter samt noga följa vården. Utredningen rekommenderar också nya bestämmelser i SoL om att socialtjänsten ska besluta om var barnet eller den unge ska vistas under vårdtiden och om beslutet måste ändras ska barnet eller den unge noga förberedas.

Vård som beslutas enligt LVU kan ges i den unges hem. Utredningen anser att LVU i hemmet kan vara en lämplig och mindre ingripande vårdform förutsatt att

vårdbehoven kan tillgodoses där, att vårdnadshavarna får det stöd de behöver och att socialnämnden kan ta ansvar för det som sker under vårdtiden, inklusive uppsiktsansvaret för den unge. För att LVU i hemmet ska kunna användas på ett mer planerat och systematiskt sätt föreslår utredningen att den nuvarande begränsningen om att vården alltid ska påbörjas utanför det egna hemmet tas bort. Utredningen föreslår också att för unga som vårdas med stöd av LVU får socialnämnden besluta om särskilda villkor som förutsättning för att få vårdas i det egna hemmet. De särskilda villkoren avser skyldighet att ta emot vissa andra insatser inom socialtjänsten och att den unge ska lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov.

Föräldrar ska få stöd i minst två år för de problem som ledde till att barnet eller ungdomen behövde placeras. Socialtjänsten ska också ge föräldrar stöd för att kontakten och umgänget med barnet eller ungdomen ska bli så bra som möjligt.

God vård med omtanke

För att förtydliga socialnämndens skyldigheter när det gäller vårdens innehåll föreslår utredningen en bestämmelse i SoL om att socialnämndens ansvar för att barn och unga i samhällsvård får god vård innefattar:

- att vården utförs med omtanke under gynnsamma uppväxtförhållanden,
- att ge barnet eller den unge råd, stöd och hjälp utöver det som ges genom placeringen,
- att också så långt möjligt tillgodose barnets eller den unges behov av stöd i kontakt och umgänge med föräldrar, syskon och andra närstående,
- att verka för att barnet eller den unge får utbildning och ansvara för att de ges det stöd till utbildning som de behöver, och
- att verka för att barnet eller den unge får den hälso- och sjukvård samt tandvård som de behöver.

Stärkt kvalitet i familjemsvård

Utredningen föreslår att den nuvarande definitionen av familjehem, som ett enskilt hem som tar emot barn för stadigvarande vård och fostran, ska ändras och att beskrivningen av jourhem ska tas bort. Istället föreslår utredningen att familjehem ska indelas i kategorierna nätverkshem, allmänt familjehem samt förstärkt familjehem och jourhem. Kategorierna ska definieras i Socialtjänstförordningen (SoF). Vidare föreslås att högst tre barn får vara placerade i samma familjehem, om det inte finns särskilda skäl samt att det införs en skyldighet för familjehem som tar emot unga mellan 18 och 21 år att lämna registerutdrag till socialtjänsten.

Utredningen föreslår krav på tillstånd för familjehem och att tillståndet ska ges från socialnämnden i den kommun som avser att placera någon under 21 år i hemmet. Kravet på tillstånd för familjehem i en eller flera familjemskategorier införs i SoL

och får endast beviljas om hemmet har förutsättningar att medverka till socialtjänstens ansvar att ge god vård till barn och unga i samhällsvård. För att få tillstånd krävs att den som ansöker om det genomgått en anvisad familjehemsutbildning. Beslut om tillstånd föreslås bli möjligt att överklaga.

Utredningen anser att stöd till familjehem är en viktig förutsättning för god kvalitet i vården och att socialnämndens ansvar för sådant stöd behöver bli tydligare. Av en ny bestämmelse i SoL föreslås det framgå att socialnämnden ska ge familjehem för barn och unga under 21 år utbildning, handledning, stöd och annan hjälp som är anpassat till deras uppdrag. För att förebygga sammanbrott ska sådana insatser ges särskilt intensivt under det första året av varje placering. Ansvarsfördelningen mellan nämnden och konsulentstödda verksamheter förtydligas bland annat genom att ersättningen ska betalas direkt till familjehemmet.

Register över familjehem för barn och unga

Utredningen föreslår att ett register över familjehem för barn och unga under 21 år, med undantag för nätverkshem, ska inrättas och regleras i en ny lag och en ny förordning. Med föreslagna tillståndskrav kommer en sådan överblick att ge mer relevant och pålitlig information än idag, bland annat om familjehemskategorier och hemmens förutsättningar att ta emot en viss person. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) föreslås förvalta registret och vara personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i registret.

Stärkt kvalitet i institutionsvården och stödboende

Utredningen anser att ett planerat och systematiskt nationellt utvecklings- och förbättringsarbete bör genomföras för att HVB och stödboende ska vara tydliga och vara en välfungerande del av vårdkedjan.

Utredningen anser att arbetet bör ha följande mål:

- Tydligare, motiverade och bättre matchade placeringar i HVB för vårdbehov som bara kan tillgodoses där.
- Ökad tillgång till bästa tillgängliga kunskap för vård i HVB och stödboenden.
- Högre kompetens i de HVB och stödboende som tar emot barn och unga.
- En mer ändamålsenlig differentiering av institutionsvården utifrån dess roll i vårdkedjan.

Utredningen föreslår att definitionen av HVB i SoF ändras så att det framgår att barn som vårdas på HVB också ska ges fostran samt att en upplysningsbestämmelse tas in i anslutning till definitionen om att särskilda ungdomshem inom SiS räknas som HVB. Socialtjänsten föreslås att endast få placera barn och unga på HVB om det kan antas att deras behov av vård bäst kan tillgodoses där.

En ny bestämmelse föreslås i SoF där minst tvåårig eftergymnasial utbildning med inriktning mot socialt arbete, socialpedagogik eller beteendevetenskap räknas som

lämplig utbildning för övrig personal som ger vård, fostran eller behandling i HVB eller stödboende. Utredningen föreslår vidare att regeringen ger i uppdrag åt Socialstyrelsen att ta fram en utbildning för föreståndare i HVB och stödboende för barn och unga samt ett nationellt stöd för att bedöma personlig lämplighet hos personalen.

Enligt utredningens uppfattning behöver HVB i likhet med familjehemmen delas in i kategorier eller undergrupper som svarar mot olika vårdbehov och förutsättningar att ge vård. En ändamålsenlig vårdstruktur inom institutionsvården bör utgå från verksamheternas specialisering genom rätt kompetens, insatser och vårdmiljöer, dimensionering genom vårdplatser och bemanning, särskilda tillgång till hälso- och sjukvård för placerade barn och unga och befogenheter att genomföra vården på ett tryggt och säkert sätt. Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till HVB och stödboenden utom när det gäller särskilda ungdomshem, där staten ska tillgodose behovet. Kommunernas möjligheter att överblicka behov och utbud av HVB och stödboende är dock begränsat och övergripande planering saknas. Utredningen föreslår därför att regeringen bör utreda hur staten kan ta ett större ansvar för tillgången till platser i lämpliga HVB och stödboenden för barn och unga.

När det gäller SiS framhåller utredningen att det är viktigt att SiS får bättre förutsättningar för att fortsätta sitt arbete med att differentiera vården vid de särskilda ungdomshemmen och dela in personalen efter utbildningsnivå och arbetsuppgifter. SiS behöver också ha tillgång till vård i öppna former för utslussning under en begränsad tid av barn och unga från låsbara avdelningar i särskilda ungdomshem. Regeringen föreslås utreda den långsiktiga finansieringen av vård inom SiS och ge Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med SiS och Sveriges kommuner och regioner (SKR), ta fram kriterier för när barn och unga ska vårdas med särskilt noggrann tillsyn. Regeringen föreslås också utreda den långsiktiga finansieringen av vården i särskilda ungdomshem med inriktning på likvärdighet för barn och unga oavsett hemkommun.

Utredningen anser att SiS ska ha en central funktion som barn och ungdomar kan lämna klagomål till. Vidare föreslås också att bara en person av samma kön får genomföra eller se på när en kroppsvisitation görs om inte barnet eller ungdomen vill något annat, barnet eller ungdomen ska kunna önska att en särskild person ur personalen ska genomföra visitationen och SiS ska så långt det är möjligt följa barnet eller ungdomens önskan. Utredningen föreslår att SiS ska ta fram riktlinjer för att förebygga sexuella övergrepp och stötta barn och ungdomar som blir brottsoffer i SiS. SiS bör ges i uppdrag att utveckla sitt arbete med Treatment Foster Care Oregon (TFCO) så att den blir tillgänglig för fler kommuner.

Tillgång till jämlik hälso- och sjukvård och tandvård

Utredningen föreslår att tillgång till hälso- och sjukvård utanför hemregionen ska regleras i HSL och tandvårdslagen genom att den region inom vilken barnet eller den unge är bosatt ska ansvara för kostnaderna för den hälso-, sjuk- och tandvård som erbjuds.

Utredningen föreslår vidare att den nuvarande bestämmelsen i LVU om läkarundersökning inför placering ändras så att socialtjänsten ska besluta om läkarundersökning om det finns anledning att anta att en undersökning behövs för att bedöma om det föreligger medicinska hinder för vård eller liknande.

En väl fungerande skolgång

Utredningen föreslår att skolan ska genomföra en särskild kunskapsbedömning i samband med att samhällsvård inleds, när skolplikten inträder och vid byte av skolenhet. Vid behov ska extra anpassningar skyndsamt planeras eller utredning om behov av särskilt stöd genomföras efter en sådan bedömning. Socialnämnden ska underrätta skolan om behovet av en kunskapsbedömning.

Fortsatt stöd efter 18 års ålder och stöd efter samhällsvård

Utredningen anser att stödet till barn och unga efter avslutad placering behöver tydliggöras och stärkas. Samhället måste fullfölja det ansvar som följer med placeringen och bidra till att samhällsvården får långsiktigt goda resultat för den unge. För samhället handlar det också om att förebygga de risker för ohälsa, försörjningsproblem och utanförskap som forskning visar på bland unga vuxna som tidigare varit i samhällsvård. Utredningen föreslår att det från 16 års ålder ska ingå i en skälig levnadsnivå att få känslomässigt stöd, samt stöd med frågor som rör boende, utbildning, arbete, ekonomi, tandvård och hälso- och sjukvård när samhällsvård avslutats. Stödet ska kunna ges upp till 25 års ålder och det är vistelsekommunen som föreslås ansvara för att ge stödet. Socialnämnden ska också erbjuda barn och vårdnadshavare råd och stöd för det särskilda behov som uppstår när barnet flyttar hem till vårdnadshavaren efter att samhällsvården upphört och det är placeringskommunen som ska ansvara för att ge det stödet.

Konsekvenser av utredningens förslag

Förslagen bedöms leda till en förbättrad samhällsvård för barn och unga under 21 år samt bättre förutsättningar efter avslutad vård, både som individer och grupp. Förslagen bedöms även minska risken för att barn och unga utsätts för eller begår brott både när de är i samhällsvård och efter att vården har upphört. På sikt bedömer utredningen att förslagen innebär en kostnadseffektivisering för samhället och sannolikt till viss del är självfinansierande, men det saknas tillräckligt tillförlitliga underlag för att göra helt säkra kalkyler och förslagen kommer oavsett att behöva finansieras initialt. Om förslagen genomförs beräknas kommunerna få ökade kostnader med cirka 506 miljoner per år till följd av utökade arbetsuppgifter och ambitionshöjningar i lagstiftningen.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	12
Socialnämnden.....	17
Utbildningsnämnden.....	24
Farsta stadsdelsnämnd.....	27
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	28
Södermalms stadsdelsnämnd.....	29
Reservationer m.m.....	31

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 februari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Socialdepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv. Alla stockholmare ska utvecklas utifrån sina förutsättningar, känna sig trygga och ha en bra livskvalitet. Det som framförs i betänkandet har främst koppling till kommunfullmäktiges mål 1.3 Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst. Stadsledningskontoret instämmer i stort med utredningens förslag till lagändringar men ser behov av vissa förtydliganden och vill understryka vikten av att kostnadsökningar för kommunerna följs upp noggrant och kompenseras fullt ut.

Nationell styrning och uppföljning

Stadsledningskontoret är positiva till samtliga förslag inom området nationell styrning och uppföljning. Utredningens förslag om samhällsvård som en ny nationell enhetlig benämning för den vård med det särskilda samhällsansvar som följer med ett beslut om heldygnsvård, bedömer stadsledningskontoret som särskilt värdefullt eftersom det tidigare förekommit en mängd olika beteckningar för den vård som barn och unga erhåller när de är placerade utanför det egna hemmet vilket har lett till otydlighet kring vilken slags vård som avses.

Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till flertalet förslag inom området Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja. Stadsledningskontoret vill särskilt lyfta som positivt förtydligandet i LVU där utredningen preciserar hur socialtjänsten ska gå till väga för att kunna ta ansvar för den unges personliga förhållanden liksom skärpningen genom en ny bestämmelse i SoL rörande stöd till vårdnadshavare. I denna framgår också socialtjänstens ansvar för att ge vårdnadshavare och föräldrar som inte är vårdnadshavare råd och stöd för att detta i första hand ska gynna föräldrarnas kontakt och relation till barnet. Ett positivt umgänge mellan barn och

föräldrar kan många gånger fungera stabiliserande vid en placering. Det är även positivt att barnet kan återvända hem när vården upphör även om prognosen från början var att placeringen skulle bli stadigvarande.

Utredningens förslag om att socialtjänsten vid det första övervägandet efter att vård har inletts, ska följa upp om en hälsoundersökning har erbjudits och om en kunskapsbedömning som utredning föreslår har gjorts är föredömligt och kan fungera som ett viktigt stöd både för barnet eller den unge och för socialtjänsten. Detta förtydligande av vad som ska ingå i ett första övervägande av vården genom en utökad bestämmelse i SoL skulle troligen också få ganska omedelbara och positiva effekter på socialtjänstens möjligheter att kunna följa upp placerade barns hälsa och skolgång.

Stadsledningskontoret är positiva till förslagen kring LVU-vård i hemmet men noterar att utredningen inte verkar ha fäst något avseende vid vilken hälso- och sjukvårdsinstans som ska genomföra eventuella drogtester. Stadsledningskontoret är vidare positiva till förslaget att nuvarande begränsning om att vård enligt LVU alltid ska påbörjas utanför det egna hemmet tas bort. Placering av barn hos en vårdnadshavare som inte är boendeförälder är ofta önskvärd gällande yngre barn och kan vara gynnsam ur flera perspektiv.

LVU i hemmet kan komma att bli en vanligare placeringsform genom föreslagna bestämmelser. Socialnämnden har inte möjlighet att ha fullt uppsiktsansvar vid placering i hemmet. Visst uppsiktsansvar måste därför åligga vårdnadshavare vid LVU i hemmet. Stadsledningskontoret anser att detta bör förtydligas i den kommande beredningen av förslaget. Utredningen föreslår också ett förtydligande av ansvaret enligt LVU. Stadsledningskontoret tolkar att det är utredningens syfte att förtydliga gällande rätt, nämligen att socialnämnden har samma ansvar som vårdnadshavaren. Stadsledningskontoret anser att den föreslagna lagtexten kan uppfattas som att socialnämnden tar över vårdnadshavarens ansvar, vilket inte är innebörden av gällande rätt. Lagtexten bör därför justeras i det fortsatta beredningsarbetet.

Stadsledningskontoret håller med utredningen om att samhällsvården ska ges med omsorg utifrån var och ens behov och präglas av närhet, kontinuitet och omtänksamhet. För att det ska kunna ske krävs goda arbetsförhållanden i socialtjänsten med en rimlig arbetsbelastning för socialsekreterare och första linjens chefer. Annars riskerar dessa förslag att bara bli tomma ord eller i värsta fall bidra till ökad press och hög personalomsättning. Stadsledningskontoret delar inte utredningens förslag om tydligare regler i SoL som innebär att barn och unga i samhällsvård ska få en särskilt utsedd barn- och ungdomshandläggare. Kontoret föredrar istället en satsning på ordinarie socialsekreterares arbetssituation i kombination med en satsning på utsedda samordnare med särskilt ansvar för barnets eller den unges utbildning respektive hälsa och rätt till sjukvård.

Stärkt kvalitet i familjehemsvård

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till flertalet förslag inom området stärkt kvalitet i familjehemsvård. Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om en nationellt enhetlig definition av familjehem samt kompletteringen med familjehemskategorier som anger skillnaderna mellan nätverkshem, allmänt familjehem, jourhem och förstärkt familjehem. Det genererar en tydlighet kring bakgrunden för olika familjehem. Förslaget, tillsammans med förslaget om tillstånd att vara familjehem i en eller flera kategorier, kan skapa goda förutsättningar för att undanröja de oklarheter som finns kring benämningarna inom familjehemsvård, särskilt förstärkt familjehemsvård och så kallad behandlingsfamilj. Tillstånd kan enligt förslaget medges för flera kategorier av familjehem samtidigt. Stadsledningskontoret vill därför uppmärksamma att det bör göras tydligt om ett hem kan vara familjehem och jourhem samtidigt. Om så är fallet kan det leda till en problematisk situation för familjehemsplacerade barn i de fall omedelbara jourhemsplaceringar sker parallellt. Detta då barn, och i synnerhet placerade barn, har behov av kontinuitet och förutsägbarhet.

Stadsledningskontoret ser även positivt på att placering av barn i nätverkshem alltid ska övervägas inför en placering. Denna förstärkning av socialtjänstens skyldigheter vad gäller att utreda och placera i barns och ungas nätverk kan förhoppningsvis leda till att fler barn och unga placeras hos närstående.

Stadsledningskontoret ser positivt på att genomförd utbildning är ett krav för tillstånd och att utbildning ökar förutsättningarna för att godkända familjehem klarar uppdraget på ett tillfredställande sätt. Om ett familjehem inte har tillräcklig kunskap om vad som förväntas i uppdraget kan det i förlängningen leda till att barnet måste omplaceras. Det är vidare positivt att Socialstyrelsen föreslår utveckla utbildningen och ansvara för att utbilda kommunerna, vilket ökar likställigheten över landet. I SoL anges i förslaget att råd och stöd och annan hjälp ska lämnas till vårdnadshavare under placering och till familjehem under placering samt till barn och vårdnadshavare vid återförening. Stadsledningskontoret anser att det behöver förtydligas om dessa insatser ska ges med stöd av 4 kap 1 § SoL eller om insatserna ska ges utan biståndsbeslut direkt med stöd av respektive bestämmelse i 6 kap SoL som reglerar detta.

Stadsledningskontoret anser inte att socialtjänstens beslut om tillstånd för familjehem ska gå att överklaga. Det kan inte anses som en rättighet att få vara familjehem och inte heller som en biståndsinsats som den enskilde kan beviljas. Därför bör det inte gå att överklaga beslutet. En överklagningsprocess tar dessutom resurser från övrig verksamhet. Stadsledningskontoret anser vidare att det är viktigt att det är kommunen som ansvarar för beslutet om tillstånd för familjehem, inte IVO eller någon annan myndighet.

Stärkt kvalitet i institutionsvård och stödboende

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till i stort sett samtliga förslag inom området stärkt kvalitet i institutionsvård och stödboende.

Stadsledningskontoret är särskilt positiva till utredningens förslag att staten ska ta ett särskilt ansvar vad gäller tillgång till HVB-platser, samt att differentieringen av vården ökar och anser att dessa förslag sammantaget kan innebära att barn och unga i behov av placering på HVB snabbare får vård och att vården också är mer ändamålsenligt utformad och inriktad mot barnens eller de ungas specifika behov. I dagsläget är tillgången på HVB-platser för barn och unga med vissa särskilda vårdbehov underdimensionerad vilket gör att det kan dröja lång tid innan de får en plats på ett HVB som kan ge dem adekvat vård och stöd. Detta gäller bland annat barn och unga med både social och psykiatrisk problematik samt ungdomar som tidigt utvecklat ett avancerat kriminellt beteende och som därför är i behov av intensiva och omfattande insatser under placeringen.

Stadsledningskontoret anser också att förslaget om fler öppna platser vid de särskilda ungdomshemmen inom SiS är särskilt viktiga vad gäller barns och ungas återanpassning till samhället. Även förslaget om att ge SiS i uppdrag att utveckla sitt arbete med Treatment Foster Care Oregon bedöms som positivt.

Tillgång till jämlik hälso- och sjukvård och tandvård

Stadsledningskontoret välkomnar utredningens förslag om ett förtydligande om att det ska vara den region inom vilken barnet eller den unge vistas under sin placering som ska erbjuda hälsoundersökning samt stå för kostnaderna för den hälso-, sjuk- och tandvård som erbjuds. Mycket arbetstid inom socialtjänsten ägnas åt att ta reda på vilken region som ska genomföra hälsoundersökningen när barnet eller ungdomen placerats i en annan region än den ursprungliga. Om barnet eller den unge dessutom flyttats mellan olika hem eller HVB i olika regioner har svårigheterna att finna ut vem som ska genomföra undersökningen blivit ännu mer tidskrävande att reda ut.

Idag råder viss okunnighet inom socialtjänsten om skillnaderna mellan läkarundersökning och hälsoundersökning. Socialsekreterare kan uppfatta att hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inte behövs eftersom barnet eller den unge redan blivit läkarundersökt enligt LVU. Stadsledningskontoret finner det dock osäkert om förslaget om att ändra bestämmelsen i LVU om läkarundersökning inför placering till att socialtjänsten ska besluta om läkarundersökning om det finns skäl att anta att en sådan behövs för att bedöma medicinska hinder för vård, kommer att förändra detta faktum.

En väl fungerande skolgång

När det gäller förslagen om en väl fungerande skolgång för placerade barn och unga ställer sig stadsledningskontoret positiv till de flesta förslagen då dessa bedöms stärka placerade barns och ungas möjligheter och rättigheter till en välfungerande skolgång och utbildning.

Stadsledningskontoret anser dock att det saknas resonemang i utredningen gällande föreslagen för kunskapsbedömning. Utredningen har inte utvecklat hur kunskapsbedömningen ska göras eller hur lång tid en sådan kan förväntas ta, till exempel i förhållande till vilken skolform och årskurs som eleven går i. Det saknas

resonemang kring om det är en befogad uppgift att lägga till lärarens administrativa börda och det bör ges ett uppdrag till lämplig skolmyndighet att ta fram ett stödmaterial kring bedömningens utformande och omfattning. Ett sådant stödmaterial kan dels säkerställa att den administrativa bördan inte ökar för mycket dels att bedömningen sker likvärdigt oavsett vilken skola eleven går i.

Utredningen föreslår att socialnämnden snarast men senast inom en vecka från det att vården inletts ska underrätta ansvarig nämnd som fullgör uppgifter enligt skollagen om att en elev har behov av utbildningsplats. Underrättelseskyldigheten bryter socialtjänstens sekretess i enlighet offentlighet- och sekretesslagen. Utredningen föreslår att underrättelseskyldigheten ska gälla vid varje placering vid familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende. Stadsledningskontoret saknar resonemang kring vad som gäller till exempel vid omedelbara omhändertagande enligt LVU och mer kortvariga placeringar där vård inleds med placering vid nämnda boendeformer, men som sedan upphör eller övergår till annan placeringsform. I det inledande skedet av till exempel vård enligt LVU kan det vara ytterst osäkert om den inledande placeringen blir stadigvarande eller inte. Det finns därmed en risk att underrättelser sker till ansvarig skolnämnd men att någon skolplacering inte blir aktuell eftersom barnet redan har flyttat. I utredningen finns inte heller något resonemang kring att uppgiften om placering som omfattas av sträng sekretess inom socialtjänsten, blir en uppgift som inom skolans verksamhet får ett lägre sekretesskydd. Särskilt bekymmersamt är detta om den föreslagna bestämmelsen innebär att socialnämnden underrättar i onödan om att ett barn behöver skolplats. Eftersom underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande bör det inte finnas några tvivel om hur en sådan ska tillämpas i verksamheten och därför ser stadsledningskontoret att det finns behov av kompletterande skrivningar kring den föreslagna bestämmelsen.

Fortsatt stöd efter 18 års ålder och fortsatt stöd efter samhällsvård

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till samtliga förslag inom området fortsatt stöd efter 18 års ålder och fortsatt stöd efter samhällsvård men gör samtidigt bedömningen att förslagen kommer att leda till betydande kostnadsökningar för socialtjänsten. Begreppet ”skälig levnadsnivå” kan vara problematiskt eftersom det kan föra tankarna till försörjningsstöd och bedömning av rätten till sådant stöd. Stadsledningskontoret anser att utredningen är otydlig när det gäller det fortsatta stödet efter samhällsvård när det gäller asylsökande.

Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag

Stadsledningskontoret anser att den ekonomiska redovisningen i utredningen är överblickbar och att de flesta beräkningarna ser rimliga ut. Stadsledningskontoret saknar dock alternativa beräkningar och bedömer att de exempel på kostnadsökningar som används i utredningen gällande snittkostnad för placering av unga i åldern 18 – 21 år samt krav på ökad kompetens hos medarbetare och chefer inom HVB och stödboende är för lågt räknade.

Stadsledningskontoret anser att det finns stora svårigheter att beräkna de kostnader som uppstår utifrån fortsatt stöd efter 18 års ålder och efter samhällsvård, och anser att det blir än mer problematiskt då det föreslås att inte behovsprövas.

Stadsledningskontoret vill understryka att det som föreslås med stor sannolikhet kommer att bli kostsamt för kommunerna.

Några av utredningens förslag som stadsledningskontoret bedömer leda till kostnadsökningar, utifrån en ökad arbetsbelastning för stadens socialsekreterare är:

- Socialsekreterarna ska vid första övervägandet av samhällsvård följas upp om barnet eller den unge erbjudits en hälsoundersökning.
- I samband med att samhällsvård inleds så föreslås att socialsekreterarna ska underrätta skolan om att en kunskapsbedömning behöver göras.
- Socialsekreterarna föreslås få ett tydligare krav på stöd till vårdnadshavare och föräldrar.
- Socialsekreterarna föreslås att genomföra utredningar av ansökningar om att få tillstånd som familjehem.
- Socialsekreterarna föreslås att alltid inleda en utredning om någon närstående till barnet anmält intresse för få tillstånd för att bli nätverkshem.
- Socialsekreterarna föreslås att få ett mer omfattande och intensivt stöd till familjehem. Socialtjänsten föreslås bland annat att på egen hand eller genom avtalssamverkan med närliggande kommuner tillhandahålla stöd till familjehemmen under kvällar och helger.

Kostnaderna för utökade uppdrag för staden behöver följas noga och stadsledningskontoret förväntar sig kompensation till kommunerna vid ett utökat uppdrag i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret vill framhålla utredningen som ett föredöme gällande rätten till delaktighet för barn och unga. För att implementera barnkonventionen i kommuner behöver detta sätt att utreda lagförslag bli standard och barnrätten behöver beaktas tidigt i utredningsskedet för att ha möjlighet att få genomslag.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Socialdepartementets remiss För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 februari 2024 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen avseende författningsförslag i betänkandet av Utredningen om barn och unga i samhällets vård.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) och Andrea Hédin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 januari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Nationell styrning och uppföljning

Förvaltningen ställer sig positiv till samtliga förslag inom området nationell styrning och uppföljning.

Utredningens förslag om samhällsvård som en ny nationellt enhetlig benämning för den vård med det särskilda samhällsansvar som följer med ett beslut om heldygnsvård, bedömer förvaltningen som särskilt värdefullt eftersom det tidigare förekommit en mängd olika beteckningar för den vård som barn och unga erhåller när de är placerade utanför det egna hemmet vilket har lett till otydlighet kring vilken slags vård som avses.

Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja

Förvaltningen ställer sig positiv till samtliga förslag inom området socialtjänstens ansvar för en stärkt vårdkedja.

Förvaltningen vill särskilt lyfta förslagen rörande förtydligande i LVU där utredningen preciserar hur socialtjänsten ska gå till väga för att kunna ta ansvar för den unges personliga förhållanden liksom skärpningen genom en ny bestämmelse i SoL rörande stöd till vårdnadshavare. I denna framgår också socialtjänstens ansvar för att ge vårdnadshavare och föräldrar som inte är vårdnadshavare råd och stöd för att detta i första hand ska gynna föräldrarnas kontakt och relation till barnet. Ett positivt umgänge mellan barn och föräldrar kan många gånger fungera stabiliserande vid en placering. Genom att behålla kontakten med sina närstående kan barnet få en kontinuitet i tillvaron och tillgång till identitet och ursprung.

Dessutom kan barnet komma att återvända hem när vården upphör även om prognosen från början var att placeringen skulle bli stadigvarande. Om det familjehemsplacerade barnet har ett regelbundet och fungerande umgänge med närstående kan också familjehemets behov av avlastning minska. Familjehem, och även jourhem vid längre jourhemsplaceringar, kan ibland vara i behov av avlastning därför att barnet har stora egna svårigheter som påverkar familjehemsföräldrar och eventuella biologiska barn i hemmet. En lösning kan vara att socialtjänsten beviljar en kontaktfamilj till barnet som hen kan vistas i under längre eller kortare perioder. Ibland kan en sådan lösning vara nödvändig för att familjehemmet ska klara av att fortsätta fungera som familjehem över tid. Emellertid kanske det inte är den bästa lösningen för barnet, som då kan känna sig annorlunda och exkluderad jämfört med exempelvis biologiska barn i hemmet som inte behöver åka iväg till en annan familj med jämna mellanrum. I dessa situationer kan ett umgänge med föräldrar eller andra närstående kännas mer naturligt för barnet samtidigt som familjehemmet (eller jourhemmet) får den avlastning som de kan vara i behov av.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att de överväganden av vården som socialtjänsten ska göra enligt SoL och LVU behöver få ett tydligare innehåll. Utredningens förslag om att socialtjänsten vid det första övervägandet efter att vård har inletts, ska följa upp om en hälsoundersökning har erbjudits och om en kunskapsbedömning som utredning föreslår har gjorts är föredömligt och kan fungera som ett viktigt stöd både för barnet eller den unge och för socialtjänsten. Detta förtydligande av vad som ska ingå i ett första övervägande av vården genom en utökad bestämmelse i SoL skulle troligen också få ganska omedelbara och positiva effekter på socialtjänstens möjligheter att kunna följa upp placerade barns hälsa och skolgång.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen kring LVU-vård i hemmet men noterar att utredningen inte verkar ha fäst något avseende vid vilken hälso- och sjukvårdsinstans som ska genomföra eventuella drogtest. Detta villkor finns redan idag inom LVU. En förälder kan uppmanas lämna drogtest vid umgänge med sitt placerade barn samt då vård enligt 2 § LVU ska upphöra och barnet ska flytta hem sin vårdnadshavare. Dessa bestämmelser är emellertid svåra att tillämpa i praktiken eftersom ingen hälso- och sjukvårdsinstans har i uppdrag att genomföra provtagningen.

Förvaltningen håller med utredningen om att samhällsvården ska ges med omsorg, utifrån var och ens behov och präglas av närhet, kontinuitet och omtänksamhet. För att det ska kunna ske krävs goda arbetsförhållanden i socialtjänsten med en rimlig arbetsbelastning för socialsekreterare och första linjens chefer. Annars riskerar dessa förslag att bara bli tomma ord eller i värsta fall bidra till ökad press och hög personalomsättning.

Förvaltningen delar inte utredningens förslag om tydligare regler i SoL som innebär att barn och unga i samhällsvård ska få en särskilt utsedd barn- och ungdomshandläggare. Förvaltningen föredrar istället en satsning på ordinarie socialsekreterares arbetssituation i kombination med en satsning på utsedda samordnare med särskilt ansvar för barnets eller den unges utbildning respektive hälsa och rätt till sjukvård. Detta menar förvaltningen skulle gynna de placerade barnens och ungdomarnas hälsa och utveckling i större utsträckning än att införa ytterligare en socialsekreterarfunktion såsom en särskilt utsedd barn och ungdomshandläggare. Erfarenheterna från stadens skolsamordnarprojekt visar att placerade barns utbildning markant kan förbättras med en funktion vars enda uppgift är att säkerställa barnets eller den unges möjligheter att lyckas i skolan.

Stärkt kvalitet i familjehemsvård

Förvaltningen ställer sig positiv till flertalet förslag inom området stärkt kvalitet i familjehemsvård.

Särskilt glädjande är förslaget om en nationellt enhetlig definition av familjehem samt kompletteringen med familjehemskategorier som anger skillnaderna mellan nätverkshem, allmänt familjehem, jourhem och förstärkt familjehem. Det skulle

generera en tydlighet kring bakgrunden för olika familjehem. Förslaget, tillsammans med förslaget om tillstånd att vara familjehem i en eller flera kategorier, skulle skapa goda förutsättningar för att undanröja de oklarheter som finns kring benämningarna inom familjehemsvård, särskilt förstärkt familjehemsvård och så kallad behandlingsfamilj.

Förvaltningen vill också lyfta förslaget med att förstärka bestämmelsen i SoL för att öka användande av nätverkshem. Idag framgår det av SoL att placering av barn i nätverkshem alltid ska övervägas inför en placering. Emellertid har denna lagstiftning inte lett till någon ökning av antal placeringar i nätverkshem trots att forskning visar att nätverksplaceringar i allmänhet fungerar bättre än placering i ett rekryterat hem. Därför föreslår utredningen att socialtjänsten ska placera barn eller unga i nätverkshem om det kan antas att barnets eller den unges behov kan tillgodoses där samt att socialtjänsten alltid ska inleda utredning när någon enskild har anmält intresse för att få tillstånd att bli nätverkshem. Förhoppningsvis kan denna förstärkning av socialtjänstens skyldigheter vad gäller att utreda och placera i barns och ungas nätverk också leda till att fler barn och unga placeras hos närstående.

Förvaltningen delar emellertid inte utredningens förslag om att socialtjänstens beslut om tillstånd för familjehem ska gå att överklaga. Det kan inte anses som en rättighet att få vara familjehem och inte heller som en biståndsinsats som den enskilde kan beviljas. Därför bör det inte gå att överklaga beslutet. En överklagningsprocess tar dessutom resurser från övrig verksamhet.

Ett register över familjehem för barn och unga

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om att inrätta ett nationellt register över familjehem för barn och unga.

Det är viktigt att det är kommunen som ansvarar för beslutet om tillstånd för familjehem, inte IVO eller någon annan myndighet.

Stärkt kvalitet i institutionsvård och stödboende

Förvaltningen ställer sig positiv till i stort sett samtliga förslag inom området stärkt kvalitet i institutionsvård och stödboende.

Utbudet av HVB har utvecklats över tid och är i dagsläget både stort och svåröverblickbart. Det finns idag problem med både oseriösa och även kriminella aktörer och utredningens förslag om att reglera, differentiera och tydligare kravställa den vård som bedrivs, men också en föreståndares arbetsuppgifter och utbildning, välkomnas därför.

I vissa delar är det dock osäkert om förslagen faktiskt kommer leda till en bättre och mer human institutionsvård för barn och unga, medan andra aviserade förändringar framstår som både praktiskt gångbara och mer effektiva vad gäller att reglera och förbättra denna form av heldygnsvård. Förvaltningen vill här särskilt lyfta fram utredningens förslag att staten ska ta ett särskilt ansvar vad gäller tillgång till HVB-

platser, samt att differentieringen av vården behöver öka. Sammantaget innebär dessa förslag förhoppningsvis att barn och unga i behov av placering på HVB snabbare får vård och att vården också är mer ändamålsenligt utformad och inriktad mot barnens eller de ungas specifika behov. I dagsläget är tillgången på HVB-platser för barn och unga med vissa särskilda vårdbehov underdimensionerad vilket gör att det kan dröja lång tid innan de får en plats på ett HVB som kan ge dem adekvat vård och stöd. Detta gäller bland annat barn och unga med både social och psykiatrisk problematik samt ungdomar som tidigt utvecklat ett avancerat kriminellt beteende och som därför är i behov av intensiva och omfattande insatser under placeringen. Nära kopplat till denna fråga vill förvaltningen också framföra att de behandlingshem som tidigare drevs i regionernas regi fyllde en viktig funktion och att det vore önskvärt om region och kommun tillsammans kunde starta upp och utveckla någon form av integrerad institutionsvård för barn och unga. En sådan platsbunden samverkan borde ha goda förutsättningar att tillhandahålla den högkvalitativa vård som många barn och unga idag är i behov av, men som ofta försvåras av att socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri har olika ansvar och uppdrag även om målgruppen är gemensam. Denna otydlighet kring vad som är social kontra psykiatrisk problematik innebär ofta att den organisatoriska ansvarsfördelningen blir otydlig och får till följd att barn och unga med komplexa och omfattande behov faller mellan stolarna och inte får tillgång till rätt stöd och insatser utifrån sina behov och sin problematik. Med ett gemensamt åtagande och delat ansvar för ett antal HVB skulle sådana inbyggda svårigheter kunna minimeras och barn och unga med de kanske allra mest komplexa problembilderna kunna ges ändamålsenlig vård och stöd.

Förvaltningen vill också framhålla att förslaget om fler öppna platser vid de särskilda ungdomshemmen inom SiS är särskilt viktiga vad gäller barns och ungas återanpassning till samhället. För många som vårdats vid ett särskilt ungdomshem kan det vara förenat med stora svårigheter att komma ut i samhället igen och socialtjänstens möjligheter att erbjuda stöd efter en institutionsvistelse är ofta begränsade till HVB eller stödboende. En sådan relativt öppen vårdform kan dock vara alltför kravfylld för den unge efter en relativt lång tid på låsbar avdelning. Genom att skapa fler öppna platser inom ramen för de särskilda ungdomshemmens verksamhet, där stödet successivt trappas ned innan det helt byts ut, underlättas med en stegvis utsluss och återanpassning till samhället och ger ungdomarna bättre möjligheter att efter institutionstidens slut bygga upp en fungerande tillvaro. Även förslaget om att ge SiS i uppdrag att utveckla sitt arbete med Treatment Foster Care Oregon bedöms som positivt.

Tillgång till jämlik hälso- och sjukvård och tandvård

Förvaltningen tillstyrker samtliga förslag inom området tillgång till jämlik hälso- och sjukvård och tandvård. Utredningen uppmärksammar en rad utvecklingsområden inom området och föreslår att regeringen ger lämplig myndighet i uppdrag utreda dessa utvecklingsområden. Även detta initiativ tillstyrks av förvaltningen.

Idag råder viss okunnighet inom socialtjänsten om skillnaderna mellan läkarundersökning och hälsoundersökning. Socialsekreterare kan uppfatta att någon hälsoundersökning, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, inte behövs eftersom barnet eller den unge redan blivit läkarundersökt enligt 32 § LVU. Förvaltningen finner det dock osäkert om förslaget om att ändra bestämmelsen i 32 § LVU om läkarundersökning inför placering till att socialtjänsten ska besluta om läkarundersökning om det finns skäl att anta att en sådan behövs för att bedöma medicinska hinder för vård, kommer att förändra detta faktum.

Förvaltningen välkomnar utredningens förslag om ett förtydligande om att det ska vara den region inom vilken barnet eller den unge vistas under sin placering som ska erbjuda hälsoundersökning samt stå för kostnaderna för den hälso-, sjuk- och tandvård som erbjuds. Mycket arbetstid inom socialtjänsten har ägnats åt att ta reda på vilken region som ska genomföra hälsoundersökningen när barnet eller ungdomen placerats i en annan region än den ursprungliga. Om barnet eller den unge dessutom flyttats mellan olika hem eller HVB i olika regioner har svårigheterna att finna ut vem som ska genomföra undersökningen blivit ännu mer tidskrävande att reda ut.

En väl fungerande skolgång

När det gäller förslagen om en väl fungerande skolgång för placerade barn och unga ställer sig förvaltningen positiv till samtliga förslag. Förslagen bedöms stärka placerade barns och ungas möjligheter och rättigheter till en välfungerande skolgång och utbildning.

Förslaget om en skyldighet för socialtjänsten att underrätta skolansvarig nämnd om behov av skolplats så snart som möjligt för att skolgången ska prioriteras välkomnas och är i linje med vad stadens sociala investeringsfondsprojekt Skolsamordnare för placerade barn och unga har uppmärksammat och förvaltningen ser ett behov av att fokus behöver skifta från det traditionella beteendeproblematiska till att behovet av en fungerande skolgång står i högre i rang.

Förvaltningen välkomnar även särskilt förslaget om en obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård samt en skyldighet för socialtjänsten att underrätta rektor om behov av en sådan bedömning för att skolan ska kunna genomföra den skyldighet som utredningen föreslår. Det är mycket vanligt att det saknas dokumentation och information gällande skolgången i samband med att barn och unga placeras utanför det egna hemmet eller omplaceras. En kunskapsbedömning kan vara en förutsättning för barnets eller den unges fortsatta skolgång. Vidare föreslås en skyldighet för socialtjänsten att följa upp om en kunskapsbedömning har genomförts. Det kan vara grannlaga att kontrollera en annan myndighet men i och med att ansvaret för placerade barns och ungas skolgång även ålagts socialtjänsten är förslaget relevant och välkommet.

Förvaltningen är positiv till och tillstyrker förslaget att regeringen bör ge i uppdrag till Socialstyrelsen, Skolverket, SPSM och SiS att utveckla och vidare implementera SAMS och SiSam. Stockholms stad har sedan flera år tillbaka ett beslut att hela

staden ska arbeta enligt SAMS. Det är ett långsiktigt och omfattande arbete att implementera stödet och se till att det når ut till alla som förväntas känna till det och använda det i sin vardag. I och med att flertalet av de barn och unga som placeras, placeras utanför den egna kommunen, är en nationell implementering en förutsättning för att lyckas med och följa stödet fullt ut.

Förvaltningen ställer sig även särskilt positiv till och välkomnar förslaget om att regeringen bör ingå en överenskommelse med SKR för att testa och sprida arbetsätt för att förbättra skolresultaten för barn och unga i samhällsvård. Dels för att få ta del av andra kommuners arbetsätt, dels för att välkomna nationellt stöd i en spridning av arbetsätten inom det pågående projektet Skolsamordnare för placerade barn och unga i Stockholms stad. Projektet testar en modell med skolsamordnare anställda inom socialtjänstens myndighetsutövning samt samordnare vid utbildningsförvaltningen i syfte att förbättra placerade barns och ungas skolresultat.

Fortsatt stöd efter 18 års ålder och fortsatt stöd efter samhällsvård

Förvaltningen ställer sig positiv till samtliga förslag inom området fortsatt stöd efter 18 års ålder och fortsatt stöd efter samhällsvård men gör samtidigt bedömningen att förslagen kommer att leda till betydande kostnadsökningar för socialtjänsten. Begreppet ”skälig levnadsnivå” kan vara problematiskt eftersom det kan föra tankarna till försörjningsstöd och bedömning av rätten till sådant stöd.

Befarade kostnadsökningar av förslagen

Förslaget om att socialtjänsten vid första övervägandet av vården ska följa upp om barnet eller den unge erbjudits en hälsoundersökning och om en kunskapsbedömning har gjorts bedöms leda till kostnadsökningar för socialtjänsten eftersom detta blir ytterligare en arbetsuppgift för socialsekreteraren. Tydligare krav på stöd till vårdnadshavare och föräldrar bedöms leda till ökade kostnader utifrån de medarbetarna som ska utföra arbetet med föräldrarna. Detsamma gäller kostnader för medarbetare som ska genomföra utredningar av ansökningar om att få tillstånd som familjehem, vilket blir en helt ny uppgift för socialtjänsten. Likaså bedöms förslaget om att socialtjänsten alltid ska inleda en utredning om någon närstående till barnet anmält intresse för få tillstånd för att bli nätverkshem som kostnadsdrivande eftersom det är ytterligare en arbetsuppgift för socialtjänsten. Även förslagen gällande tydligare reglering av stöd till familjehem bedöms som kostnadsdrivande vad gäller personalkostnader då stödet måste vara mer omfattande och intensivt än idag. Likaså förslaget om att den kommunala socialtjänsten på egen hand eller genom avtalssamverkan med närliggande kommuner ska tillhandahålla stöd till familjehemmen under kvällar och helger kommer medföra ökade kostnader, även om förvaltningen förvisso delar utredningens bedömning att dylikt stöd behöver finnas både för att stötta redan existerande familjehem och för att locka fler enskilda att vilja bli familjehem. Förvaltningen bedömer att de exempel på kostnadsökningar som används i utredningen gällande snittkostnad för placering av unga i åldern 18 – 21 år samt krav på ökad kompetens hos medarbetare och chefer inom HVB och stödboende är alldeles för lågt räknade.

Barnkonsekvensanalys

Utredningens barnkonsekvensanalys framvisar att samtliga förslag bedöms leda till en bättre situation för barn och unga i samhällsvård, både som individer och grupp. De förslag som utredningen föreslår kommer att stärka barns rättigheter utifrån flera artiklar i lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen). Det gäller bland annat artiklarna om att beakta barnets åsikter, upprätthållandet av relationer, omsorg om barnet och barnets skydd och säkerhet i utsatta situationer, skydd från våld, barnets rätt till hälsa samt barnets rätt till utbildning. Det finns ett undantag från detta och det är barn med funktionsnedsättning som är placerade i familjehem enligt LSS.

Funktionshinderperspektivet saknas genomgående i utredningen. Många barn och unga som placeras i familjehem, på HVB och på SiS med stöd av SoL eller LVU har olika funktionsnedsättningar som kräver särskild kompetens och särskilt bemötande. Detta borde mycket tydligare ha ingått i utredningen och det är beklagligt att utredningen inte har inkluderat denna utsatta grupp av barns behov. Att inte dessa placerade barn får samma skydd och rättigheter bedöms strida mot en av de grundläggande principerna i Barnkonventionen, artikel 2 om att inget barn får diskrimineras.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 februari 2024 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Andréa Hedin m.fl. (M), Jan Jönsson (L) och Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Statistik från Socialstyrelsen visar att ungefär fem procent av alla barn upp till tjugo års ålder har varit i samhällsvård någon gång under sin uppväxt. Drygt 19 000 barn vårdas årligen i familjehem.

Eftersom elever som klarar sig dåligt i skolan är en högriskgrupp för flera psykosociala problem, till exempel självmordsbeteende, missbruk, kriminalitet och tonårsföräldraskap är det viktigt att alla barn och unga i samhällsvård så tidigt som möjligt får stöd i sin skolgång.

Det finns, enligt utredningen inga uppgifter om hur många barn och unga i samhällsvård som får extra anpassningar eller särskilt stöd men det finns inget som talar för att situationen är bättre för dem än för andra barn eller unga.

Avsaknad av information om tidigare skolgång

Rektorer och annan skolpersonal lyfter fram att det ofta saknas information och dokumentation om tidigare skolgång för barn som placeras i samhällsvård. Det gör det svårt för den mottagande skolan att veta hur barnets eventuella stödbehov ser ut. Det är inte ovanligt att barnet hinner omplaceras igen innan skolan hinner uppmärksamma att barnet har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Det förekommer också att skolan inte får veta att barnet eller den unge är i samhällsvård alls, eller får kännedom om det först efter lång tid och är därmed omedvetna om att barnet eller den unge med stor sannolikhet har behov av stöd för sin skolgång.

Obligatorisk kunskapsbedömning

För att säkerställa att det placerade barnet fortsätter att få sitt stödbehov tillgodosett bör det, anser utredningen, även vid byte av skola eller skolgång göras en obligatorisk kunskapsbedömning för barn som placeras i samhällsvård. Förslaget är, enligt förvaltningens mening, vällovligt men inte helt oproblematiskt. Rätten till stöd samt hur stödet ska organiseras är redan reglerat i skollagen. Att införa ytterligare en reglering i detta sammanhang riskerar alltså att reglera något som redan är reglerat, vilket inte bara leder till ytterligare administrativa uppgifter för skolor och skolhuvudmän, det skapar också en otydlighet i lagstiftningen runt rätten till stöd. Lämpligare vore i så fall att tydliggöra den avlämnande skolans ansvar enligt gällande befintliga regleringar, 3 kap. 12§ att avlämnande skola ska lämna över sådana uppgifter som behövs för att underlätta övergången för eleven.

Mallar för överlämningsunderlag och skoldokumentation

Av 6 kap. 17§ skolförordningen framgår att ett avgångsbetyg ska utfärdas om en elev slutar på en skola utan att ha fått slutbetyg och vad intyget ska innehålla, som till exempel uppgifter om de ämnen som eleven undervisats i, senaste betyg i ämnen och antal timmar undervisningstid. För elever som går ett introduktionsprogram i gymnasieskolan är det reglerat i 8 kap. 20 § att om en elev som inom ramen för ett introduktionsprogram läst grundskoleämnena utan att få godkänt betyg ska få en skriftlig bedömning av sin kunskapsutveckling i varje sådant ämne. Detsamma gäller om eleven läst gymnasieämnena utan att få godkänt betyg. Vidare regleras i 22 § att en elev som avbryter sin utbildning på ett introduktionsprogram eller inte når målen för utbildningen enligt sin individuella studieplan ska få en sammanställning av vilka delar av utbildningen eleven har fullföljt jämfört med sin individuella studieplan. Här skulle förvaltningen gärna se att skolmyndigheterna fick i uppdrag att ta fram mallar för överlämningsunderlag och skoldokumentation i samband med placering av barn och unga i samhällsvård. Många skolor är inte vana vid att ta emot placerade barn och skulle vara behjälpta av ett sådant material.

Fjärr- och distansundervisning

Förvaltningen noterar att möjligheten att erbjuda elever i samhällsvård fjärr- eller distansundervisning under en övergångsperiod, till exempel när eleven är omhändertagen men ännu inte riktigt "landat" i det nya hemmet, inte tas upp i betänkandet. Dagens teknikmöjligheter skulle kunna användas för att erbjuda eleverna undervisning kontinuerligt, antingen av den avlämnande skolan eller av den mottagande skolan. Det skulle dock i så fall behövas en lagändring då dagens reglering om fjärr- och distansundervisning är mycket snäv. Förvaltningen tror att en uppmjukad lagstiftning skulle kunna vara till stor nytta för den aktuella elevgruppen. I utredningen beskriver intervjuade barn och unga att de ofta inte ens packar upp i avvaktan på ny placering. I dialog med socialsekreterare beskriver många placerade barn och unga att de inte tycker att det är någon vits att lägga tid på studierna då de måste börja om varje gång de byter skola. Möjlighet till fjärr- och distansundervisning tillsammans med reglerad skoldokumentation från avlämnande skola skulle också kunna minska behovet av den föreslagna obligatoriska kunskapsbedömningen.

Skyldighet för socialnämnd att underrätta ansvarig nämnd

Utredningen föreslår en skyldighet för socialnämnden att underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats. Underrättelsen ska ske snarast och senast inom en vecka från det att vård har inletts i ett familjehem, i ett stödboende eller i ett hem för vård eller boende. Förvaltningen anser att förslaget är bra men behöver kompletteras.

Utbildningsförvaltningens erfarenhet är att många elever i samhällsvård hamnar i en annan kommun medan hemkommunen fortfarande har kvar ansvaret, det vill säga eleven folkbokförs inte där eleven placerats. Det som oftast gör att det tar lång tid för eleven att få en ny skolplacering i gymnasieskolan är att placerande kommun och den nya skolhuvudmannen inte kommer överens om betalningen för utbildningsplatsen. För vissa gymnasieutbildningar finns det inga riktlinjer mer än att kommunerna ska komma överens. Det brukar ta lång tid, vilket i slutändan drabbar eleven. Förvaltningen ser ett behov av reglering för dessa fall. Förvaltningen skulle gärna se att socialnämnden också informerade den avlämnande skolan om att eleven placerats i samhällsvård så att eleven skrivs ut och en överlämning mellan skolorna kan initieras skyndsamt.

Möjlighet till kompletterande utbildning när skolplikten upphört

Utredningen föreslår vidare en ändring i Socialtjänstförordningen om att den som placerats i samhällsvård och vars skolplikt har upphört och som inte får utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan bör ges möjlighet till kompletterande utbildning. I annat fall bör möjlighet ges till sådan arbetsträning som ökar möjligheterna till att få anställning eller yrkesutbildning. Förvaltningen ställer sig frågande till utredningens förslag. Det finns redan en reglering om detta och det finns inga andra reglerade skolformer som skulle kunna utgöra "kompletterande utbildning". Unga vuxna har, under vissa förutsättningar, möjlighet att delta i utbildningar på Komvux eller inom folkhögskolan, men det är redan reglerat i 29 kap. 9§ skollagen att kommuner har ett aktivitetsansvar för ungdomar, så kallat KAA. Det

kommunala aktivitetsansvaret innebär att hemkommunen löpande under året ska hålla sig informerad om hur de ungdomar under 20 år i kommunen är sysselsatta som inte går i gymnasieskolan. Dessa ska erbjudas lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. I annat fall erbjuds dessa ungdomar ofta praktikplats eller jobb i samarbete med arbetsförmedlingen eller socialtjänsten.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 8 februari 2024 följande. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remiss av betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66).

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 januari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser att många av de förslag som utredningen föreslår är positiva. Förslaget som berör socialnämndens ansvar om hur ofta uppföljning ska ske av placerade barn kan bidra till att kontakten mellan barn, unga och socialtjänsten säkerställs och blir mer regelbunden. Detta ökar även tilliten till socialtjänsten och underlättar uppföljning av vården.

Förslaget att socialnämnden ska få besluta om särskilda villkor för unga som har vård i det egna hemmet kan bidra till en kompletterande bild av vården och mer träffsäkra bedömningar om en fungerande vård och att barnet eller unga inte far illa.

Utredningen betonar vikten av att socialnämnden i uppföljning av vården tar kontakt med hälso- och sjukvård samt skola, vilket förvaltningen anser vara bra och viktigt för alla placerade barn.

Även utredningens förslag om att föräldrar ska få stöd när barn placeras för första gången leder enligt förvaltningen till ökade förutsättningar för en återförening och bidrar till att relationen mellan den unge och föräldrar blir så välfungerande som möjligt. Däremot vill förvaltningen lyfta att trots utredningens många förslag som ska bidra till färre avbrott i samband med placeringar finns det andra oundvikliga faktorer som kan leda till avbrott, exempelvis att vårdgivare säger upp platsen.

Gällande förslag som utredningen lämnat om institutionsvård ser förvaltningen positivt på bland annat att även begreppet fostran bör ingå i institutionsvård. I begreppet fostran ingår att sätta fokus på att barn ska få lära sig att sätta gränser för sitt handlande, ta ansvar, överföring av normer och värderingar. Utredningens intention att ett HVB ska ge placerade barn uppfostran är bra då det är en del i omsorgsansvaret.

Utredningen tar också upp att institutionspersonal behöver stöd i att hantera konflikter och gränssättning vilket ger en mer kvalitativ vård inom HVB. Förvaltningen ser

positivt på att en lämplighetsbedömning vid inskrivning av barn på HBV och stödboende ska göras genom ett utformat kunskapsstöd då en del saknar denna kunskap. Även utredningens förslag att staten bör ta ett större ansvar på nationell nivå för att säkerställa kvaliteten i samhällets vård för barn och unga exempelvis gällande tillgång till plats i lämpliga HVB och stödboende anser förvaltningen vara lämpligt. Likaså att föreståndarens ansvar, kompetens och utbildningsnivå bör ses över för att personal ska vara väl rustad att kunna tillgodose barns och ungas behov. Slutligen vill förvaltningen lyfta vikten av beforskade metoder och att TFCO är en sådan.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 januari 2024 följande.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 januari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till de förslag som lyfts i utredningen. Flera av dem gör förvaltningen redan idag, så som att barnet har en särskild handläggare och det ges stöd för den problematik som föranleder vård. Förvaltningen ser det ändå som positivt att detta regleras i lagtext vilket ger en tydlig signal till kommuner, föräldrar och deras ombud.

Förvaltningen välkomnar förslaget att nuvarande begränsning om att vård LVU alltid ska påbörjas utanför det egna hemmet tas bort. Placering av barn hos en vårdnadshavare som ej är boendeförälder är ofta är önskvärd gällande yngre barn och kan vara gynnsam ur flera perspektiv.

Om ett familjehem inte har tillräcklig kunskap om vad som förväntas i uppdraget kan det i förlängningen leda till att barnet måste omplaceras. Förvaltningen ser det därför som positivt att genomförd utbildning är ett krav för tillstånd och att utbildning ökar förutsättningarna för att godkända familjehem klarar uppdraget på tillfredsställande sätt. Det välkomnas att Socialstyrelsen föreslås utveckla utbildningen och ansvara för att utbilda kommunerna, vilket ökar likställigheten över landet.

Idag saknas möjligheter att överblicka vilka familjehem som finns tillgängliga. Med de krav på tillstånd och register som utredningen föreslår kommer en sådan överblick att ge högre grad av pålitlig information än vad som är tillgänglig i dag, samt ger bättre förutsättningar att hitta lämpliga hem. Förvaltningen vill i sammanhanget uppmärksamma att det bör förtydligas om den som ansöker om tillstånd för att erbjuda jourhem också omfattas av krav på att genomgå utbildning.

Tillstånd kan enligt förslaget medges för flera kategorier av familjehem samtidigt. Förvaltningen vill därför uppmärksamma att det bör göras tydligt om ett hem kan vara familjehem och jourhem samtidigt. Om så är fallet kan det leda till en

problematisk situation för familjehemsplacerade barn i de fall omedelbara jourhemsplaceringar sker parallellt. Detta då barn, och i synnerhet placerade barn, har behov av kontinuitet och förutsägbarhet.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som sitt yttrande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 februari 2024 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

Särskilt uttalande av Lars Rottem Krangnes (C) och Anne-Lie Elfván (L), se Reservationer m.m.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Det finns ett stort behov av att reglera och kvalitetssäkra vård av barn och unga som av olika skäl inte kan bo tillsammans med sina vårdnadshavare. Barn som placeras utanför sitt hem har rätt till samma trygghet, säkerhet och god omvårdnad, som alla barn. Förvaltningen välkomnar resultatet i utredningen och det är positivt att rättighetsperspektiv och vikten av att barn görs delaktiga och blir lyssnade på särskilt lyfts fram. Utredningen definierar områden som är särskilt angelägna att utveckla för att skapa en mer säker vård för utsatta barn och ungdomar samt en ökad kontroll på de som närmast ansvarar för det enskilda barnet. Utredningen lyfter även fram statens ansvar och föreslår en rad förändringar för att skapa bättre förutsättningar för lärande, systematisk kontroll och för att säkerställa kunskapsutveckling.

Forskning visar att barn och unga som växer upp i samhällsvård löper betydligt högre risk för kriminalitet, hemlöshet, arbetslöshet, bristande försörjningsförmåga och sämre fysisk och psykisk ohälsa. Forskningen konstaterar att det finns två områden där samhället kan göra stor skillnad för placerade barns framtid; att de lyckas i skolan och att ge dem goda förutsättningar för bra fysisk och psykisk hälsa. Dessa två områden är centrala för att barn i samhällsvård ska utvecklas gynnsamt och berörda huvudmän gemensamt och var för sig ansvarar för insatser som kan göra skillnad för det enskilda barnet. Förvaltningen menar att detta gemensamma ansvar bör förstärkas ytterligare. Vidare ska beprövade insatser användas och som beaktar bästa tillgängliga kunskap, barnets situation och kontextuella omständigheter samt den professionella expertisen.

Även om förvaltningen ställer sig bakom utredningen som helhet och de förslag som lämnas finns det stora utmaningar att verkställa föreslagna förändringar. Den sociala barnvården i Sverige tampas med hög personalomsättning vilket påverkar

kontinuitet för och kunskap om de enskilda barnen. Det påverkar i synnerhet relationen mellan barnen och ungdomarnas och deras socialsekreterare.

Det är redan idag en stor utmaning att hitta familjer som är beredda att ta emot ett barn eller en ungdom i sitt hem för en kortare eller längre period, ibland en hel uppväxt. De barn och ungdomar som idag behöver placeras i familjehem har ofta en omfattande problematik som är svår för en familj att möta och det kräver både utbildning, stöd och ibland att en vuxen är hemma på del- eller heltid. Att reglera och öka kontrollen är nödvändigt men det förutsätter parallellt insatser som möjliggör att öka antalet familjehem.

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till utredningens slutsatser men kan se stora utmaningar med att verkställa de föreslagna åtgärderna utan att det tillskjuts omfattande resurser på såväl statlig som kommunal nivå.

Barnrättsanalys

Förvaltningen uppfattar att förslagen i utredningen kan innebära en bättre situation för barn och unga i samhällsvård. Bland annat förväntas förslagen innebära en större delaktighet för barn och unga genom ett antal olika förslag för att förstärka och förbättra beslutsprocessen och uppföljningen av vården. Detta är förenligt med artikel 12 i barnkonventionen som handlar om att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Även tydliggörandet av tillgång till hälso- och sjukvård vid särskilda ungdomshem, särskilda kunskapsbedömningar med krav på specialpedagogisk kompetens i skolan och ökad kompetens hos personal och föreståndare vid stödboende och hem för vård eller boende samt ökat stöd till familjehem kan ha positiv betydelse för barn och unga i samhällsvård.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen uppfattar att förslagen i utredningen kan ge positiva effekter för den aktuella målgruppen, oavsett om de är flickor eller pojkar. En vidare jämställdhetsanalys genomförs därför inte.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) och Andréa Hedin m.fl. (M)

Vi ställer oss positiva till förslagen som framgår av den gedigna utredningen Barn och unga i samhällsvård. Bland de 110 förslagen finns många som vi har drivit i många år.

Det är bra att utredningen så tydligt lyfter fram vikten av uppföljning när det gäller placerade barns skolgång, hälsa och tandstatus. Stockholms stad borde gå före enligt de förslag vi lagt i Kommunstyrelsen på detta tema.

Staden måste också gå före när det gäller att inrätta en pilot med TFCO (Treatment Foster Care Oregon): förstärkta behandlingsfamiljer för unga med antisocialt och/eller kriminellt beteende som är både billigare och har mycket bättre utfall än institutionsplaceringar, numera regelmässigt använt i bland annat Norge.

Socialförvaltningen menar att förslaget om en särskild handläggare för varje placerat barn inte är en god prioritering och förordar istället funktionen skolsamordnare (socialsekreterare med särskilt fokus på skolgången) som vi i den grönblå majoriteten införde under den förra mandatperioden. Vi menar att en handläggare med barnrättsperspektiv behöver tillsättas i alla utredningar som direkt eller indirekt berör barn. Vi menar vidare att detta mycket väl kan kombineras med skolsamordnarrollen.

Reformerna som föreslås i betänkandet kommer att kräva mycket resurser. Det behövs en nationell satsning på att förstärka socialtjänstens basorganisation, motsvarande den som skett angående polis- och rättsväsendet.

Vi ser att eftervården för barn och unga som behandlats på institution behöver förbättras och det behöver möjliggöras för fortsatt stöd även efter att barnet fyllt 18 år. Detta då ungdomarna behöver mer stöd de första vuxenåren än de får idag för att kunna ta sig igenom gymnasiet och ut på arbets- och bostadsmarknaden.

En brist i utredningen är att funktionshinderperspektivet genomgående saknas. Som socialförvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande har många barn och unga som placeras i familjehem, på HVB och på SiS med stöd av SoL eller LVU olika funktionsnedsättningar som kräver särskild kompetens och särskilt bemötande.

Utbildningsnämnden

Reservation av Andréa Hedin m.fl. (M), Jan Jönsson (L) och Claes Nyberg (C)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut

2. Att därutöver anför följande:

Se under socialnämnden.

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD)

Behovet av en reformering av samhällets vård av barn och unga har blivit uppenbart de senaste åren. Media har flerfaldigt rapporterat om missförhållanden, placerade barn har utsatts för olika typer av övergrepp och effekten av samt kvaliteten på den vård som ges har ifrågasatts, det har även framkommit att kriminella driver HVB-hem!

Det är fullständigt oacceptabelt att myndighetsutövande beslut kan leda till sådana konsekvenser för de barn och unga som omfattats av besluten.

Att regeringen nu med stöd av Sverigedemokraterna vidtar åtgärder för att komma tillrätta med den sedan länge rådande problematiken är därför mycket välkommet.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Lars Rottem Krangnes (C) och Anne-Lie Elfven (L)

Se särskilt uttalande under socialnämnden.